

Palmira Puig Ximénez

Fotògrafa

Marina Pallàs Barta

Il·lustracions d'Olga Ortiz Ortiz

on són?
les dones?
t a r g a r i n e s ■

On són les dones?

t a r g a r i n e s ■

On són les dones targarines? és un projecte que vol donar a conèixer dones de Tàrrrega que, tot i haver tingut una vida professional i personal plena d'èxits, s'han mantingut en l'anonimat. Aquesta col·lecció vol reconèixer els seus mèrits i donar-les a conèixer.

Palmira Puig Ximénez

Fotògrafa

Tàrraga, 13/03/1912

Barcelona, 27/09/1979

La Palmira nasqué en el si d'una família il·lustre de destacada tradició intel·lectual i progressista. Filla de Gaietà Puig i Piqué i Antònia Ximénez i Oliva, fou la setena de vuit germans i germanes. En els seus primers anys a Tàrrrega, tocava el piano i jugava a tennis. De jove estudià peritatge mercantil i als vint-i-un anys ingressà al Grup Femení d'Unió Republicana com a secretària de la junta, des d'on defensà el dret a vot de les dones. Durant la Segona República, Palmira viatjà sovint a Barcelona i arribà a conèixer en persona el president Francesc Macià i Lluçà. Fou en aquesta època quan conegué Marcel Giró i Marsal, fill d'industrials tèxtils de Badalona i el seu futur marit. Amb la Guerra Civil, la seva família fou represaliada. Quan es produïren els primers bombardejos sobre Barcelona, la Palmira hi anà a viure per ingressar a la Junta Local de Defensa Passiva, que tenia per objectiu salvaguardar la població de les bombes aèries en refugis subterranis. L'any 1942 es casà amb en Marcel per poders. Ell ja s'havia exiliat a Colòmbia i un cop junts, anaren a viure al Brasil, on obriren l'Estúdio Giró, un dels estudis de fotografia més importants del país. L'any 1956, la Palmira ingressà al cèlebre Foto Cine Club Bandeirante, des d'on participà en exposicions internacionals. Anys després de la seva mort, esdevinguda l'any 1979, la seva obra està sent recuperada i exposada arreu del món, en museus com el MNAC, al MoMA i el Metropolitan de Nova York.

Palmira

Puig

Ximénez

Al peu de dos turons, als afores de Tàrrega, hi havia les runes del que un dia fou una masia. "Qui hi devia viure?", es preguntava la Júlia mentre deixava la bicicleta per resseguir-ne les parets amb la gosseta Poma. Els seus amics i amigues s'havien assegut quan, de sobte, la Poma va començar a lladrar.

La Júlia va observar una cosa brillant. "És una càmera antiga!". En espolsar-la, va veure que hi havia un nom gravat: "Palmira Puig i Ximénez... Qui devia ser?". - Va preguntar-se. Es va mirar amb la Poma, i va girar la càmera amb l'objectiu enfocant a elles per dibuixar una gran rialla:

"Pastiiiis!". En prémer el botó, un gran centelleig les va enlluernar. En obrir els ulls, la Júlia i la Poma no es podien creure el que veien: "On som?". - Va preguntar-se la Júlia. Eren al mateix lloc, però ara la masia estava sencera. Els seus amics i amigues i les bicicletes no hi eren. La Júlia va trucar a la porta de la casa, però no va contestar ningú. Va guardar la càmera a la motxilla i van desfer el camí cap a Tàrrega. Pel camí, van veure que tots els cotxes eren antics.

A Tàrrrega tot havia canviat... els edificis, els carrers... La gent anava vestida d'una forma que només havia vist en les fotografies antigues.

*La Júlia va aturar-se en un quiosc i va mirar la data del diari: 19 d'abril de 1955. "No pot ser! La càmera ens ha transportat al passat! Potser podem trobar la Palmira per tornar-li i ella potser sabrà com tornar-nos al present".
- Va dir.*

El quiosquer es va estranyar:

-Bon dia, que necessiteu res?

-Vostè sap qui és, la Palmira Puig i Ximénez? Li he de tornar aquesta càmera.

-I tant! Sabia que li agradava la música i l'esport, però no la fotografia. Vaig coincidir amb ella a classes de piano quan era petit i la seva germana Minerva era la professora. La meua germana hi va coincidir a tennis.

Molta gent coneixia la Palmira perquè era molt simpàtica, riallera i inquieta. Participava en totes les activitats que es feien a la ciutat i era molt esportista, com tota la família, que era molt culta.

El seu pare era conegut per la seva intel·ligència i bondat, igual que la Palmira. I eren vuit germans i germanes! Molts d'ells i elles ja no viuen aquí, però és una família molt unida. Potser pots preguntar pel mercat si algú sap on es troba ara mateix.

- Moltes gràcies!

Al mercat, una paradista es va fixar en la gosseta:

- Com es diu?

- Ella, Poma i jo, Júlia.

- Em recordeu a una persona: la Júlia Pomés!

- Vostè sabria qui és, la Palmira Puig i Ximénez?

-Crec que gairebé tothom sap qui és, la Palmira! Com oblidar-la, amb aquella simpatia i elegància! Precisament, era molt amiga de la Júlia Pomés. Amb ella estiuejaven a Sitges, a la casa que tenia la família de la Palmira.

La dona va sortir de darrere la parada i es va doblegar cap a elles:

-Ara això no es pot dir massa fort,... perquè, per desgràcia, després de la guerra, algunes coses es van prohibir. Però la Palmira, com la seva mare Antònia i la Júlia, va treballar perquè les dones poguéssim votar quan encara no ens estava permès per llei. És a dir, van ser sufragistes. Amb la Júlia van formar part del Grup Femení d'Unió Republicana i van conèixer de prop el president Francesc Macià i Lluçà! Van fer molt voluntariat i van organitzar festes benèfiques per ajudar a les persones desafavorides, també durant la guerra.

Després la Palmira va marxar lluny, a un lloc més tranquil, per començar una nova vida...Feu cara de gana! Teniu, una poma per la Júlia i una poma per la Poma!

- Moltes gràcies! - Va dir la Júlia abans de mossegar la poma lluent. - I saps on se n'ha anat, la Palmira? -. La dona li ho va dir a cau d'orella i la Júlia va agafar la càmera i va tornar a abraçar la Poma mentre premia el botó: "Brasiil!"... - Va dir, abans que, de nou, les enlluernés un centelleig.

De sobte, una brisa càlida va acaronar-los les galtes. Eren a São Paulo, al Brasil. Es trobaven davant d'una casa d'una planta envoltada de cactus amb dues grans portalades. A la façana hi deia "Estúdio Giró". De dins en sortien pampallugues, com llamps. La Júlia va treure el cap per la porta: "Hola?".

Els flaixos van cedir i va aparèixer algú. Era la Palmira. La Júlia l'havia reconegut per la seva gran rialla i elegància. De l'emoció, la Júlia la va abraçar. Li va narrar tot el viatge i li va dir que venia a tornar-li la càmera. La Palmira, molt contenta i agraïda, li va ensenyar l'estudi on treballava amb en Marcel, que tot just acabaven d'inaugurar i també li va dir que havia perdut la càmera abans d'anar-se'n. La Palmira va explicar-li com havia arribat fins al Brasil i tot el que havia viscut. Que la seva família va patir els efectes de la guerra i que va treballar al costat del seu cunyat Ricard Tayà i Morera a la Junta Local de Defensa Passiva de Barcelona. Amb la seva tasca va intentar protegir la població de Barcelona en refugis subterranis mentre les bombes queien des del cel sobre la ciutat.

Va viure a la ciutat comtal des de l'any 1938, a casa de la seva germana Estrella, i finalment va casar-se amb en Marcel, que també era fotògraf i amb qui havien estat amics des de feia anys a Tàrrrega.

Van casar-se per poders, ja que ell era a l'exili a Llatinoamèrica i així ella podria viatjar-hi per reunir-se.

- Què significa, per poders? - va interrompre la Júlia.

- Vol dir que vam haver de casar-nos separats per poder trobar-nos després. Vam fer una gran festa a casa de la família d'en Marcel, a Badalona, i després vaig agafar un vaixell amb una cabina que la meua família va omplir de flors blanques!”.

Un cop va arribar a Colòmbia i es va reunir amb en Marcel, van viure moltes aventures.

Fins i tot van viure al camp i van treballar en un moli! Van viatjar molt i van conèixer moltes altres persones exiliades que s'encarregaven de difondre la cultura catalana arreu, com ara a través dels Jocs Florals.

- Ara estem molt feliços treballant a l'estudi, fotografiant persones i paisatges, viatjant i veient-nos amb la família sempre que podem!

La Palmira va observar la Júlia i la Poma. - Em penso que comença a ser hora de tornar cap a casa... Oi? Crec que sé com ho podem fer.

La Palmira va enfocar la Júlia i la Poma amb la càmera i... Clic!
"Palmiiraaa", deia la Júlia mentre sentien un vent molt fort i el flaix les enlluernava de nou. De sobte, la Júlia i la Poma es trobaven allà on eren al principi, entre les runes. El sol s'estava ponent. Havien tornat a Tàrrega, a l'any 2020.

- On éreu? - Van exclamar els seus amics i amigues.

- Ens havia semblat veure una cosa. - Va dir la Júlia mentre feia l'ullet a la Poma.

Uns mesos després, la Júlia va viatjar amb el seu pare i la seva mare a Nova York i, mentre passejaven pels carrers, va veure un cartell penjant d'un bonic edifici: PALMIRA PUIG i XIMÉNEZ.

- Entrem-hi! - Va dir la Júlia mentre arrossegava a la seva mare i al seu pare a l'interior d'un dels museus més coneguts del món: el MoMA. Hi havia una exposició sobre la Palmira.

Allà, la Júlia va poder saber més coses d'ella: la Palmira (1912-1979) acabà sent una fotògrafa de prestigi internacional. L'any 1956, Fou una de les primeres dones a ingressar al cèlebre Foto Cine Club Bandeirante i el seu estudi es convertí en el més important de publicitat de Sao Paulo; participà en exposicions d'arreu i finalment morí a Barcelona de malaltia. Avui, després que el seu nebot l'hagués recuperada, la seva obra estava sent reconeguda i molt valorada per tot el món. La Júlia somreia, orgullosa, en veure que la Palmira i la seva obra havien acabat sent reconegudes internacionalment quan, de sobte, els seus pares la van cridar:

- Mira, Júlia! En aquell retrat hi ha una nena i una gosseta clavades a tu i a la Poma!

Era la foto que els havia fet la Palmira. La Júlia va riure:

- Segurament eren unes amigues seves. - Va dir, fluixet.

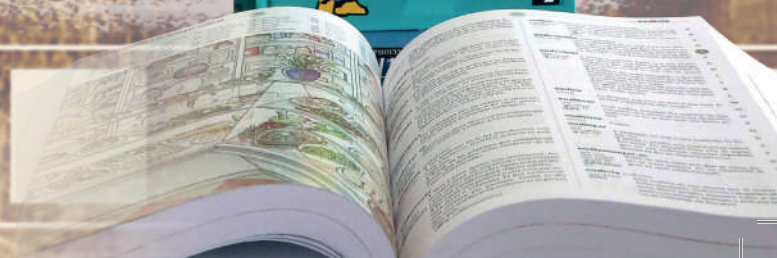
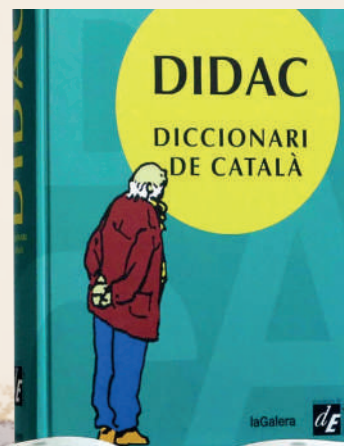

Aprenc noves paraules amb la Palmira Puig Ximénez

Objectiu (en una càmera de fotografia). És la part cilíndrica que sobresurt de la càmera i que conté un conjunt de lents (uns vidres) que ens permetran formar la imatge que volem fotografar.

Enfocar. Quan enfoquem amb una càmera, aconseguim que la imatge que veiem a través de l'objectiu es vegi nítida, és a dir, amb claredat. També enfoquem quan ens fixem amb les lletres de la pissarra per poder llegir correctament el que hi diu.

Estudi de fotografia. És el lloc de treball dels fotògrafs, on realitzen tots els processos, des de fotografar les escenes, objectes o persones, fins a tractar les imatges en ordinador o, en el cas de la fotografia analògica (la clàssica, que funciona amb carrets), revelar-les (imprimir la imatge).

Sufragista. Les sufragistes són les dones que, al segle passat i arreu del món, van defensar el dret a vot de les dones perquè avui puguem exercir-lo lliurement. El sufragisme va ser un moviment internacional que va originar-se ja a finals del segle XIX als Estats Units i el Regne Unit.

Benèfic. Són totes aquelles activitats que busquen generar un benefici per algú que ho necessiti.

Exili. És el lloc on viu algú quan ha hagut de marxar del seu país i lluny de la seva família, de forma voluntària o forçosa, normalment per motius polítics.

Exposició. Exhibició d'obres d'art, el lloc on aquestes es mostren al públic.

Prestigi. Reputació, el reconeixement que obté una persona per la seva obra.

Retrat. Representació d'una persona per mitjà de la pintura, del dibuix o de la fotografia.

Qui és o va ser

Francesc Macià. Va ser el 122è president de Catalunya. Va néixer a Vilanova i la Geltrú, però tenia un vincle amb les terres de Lleida perquè tenia arrels a les Borges Blanques. El 14 d'abril de 1933 va proclamar la República Catalana.

Grup Femeni d'Unió Republicana. El 19 de març de 1933 es va fundar el grup femení del partit d'Unió Republicana de Tàrrrega, d'ideologia progressista. Amb un centenar de sòcies allistades el primer dia, va reivindicar el dret a vot de les dones i va participar en els esdeveniments polítics més importants del moment. Durant la guerra, va passar a treballar al costat de les milícies. Es va dissoldre l'any 1937.

Junta Local de Defensa Passiva de Barcelona. Va ser un òrgan de l'Ajuntament de Barcelona creat el 1937 arran d'un decret del president Lluís Companys que es va encarregar d'habilitar i gestionar el conjunt de refugis subterranis on la població va poder resguardar-se de les bombes.

Marcel Giró. Va ser el marit de la Palmira, un reconegut fotògraf català. Fill d'industrials tèxtils de Badalona, a l'inici de la Guerra Civil es va mobilitzar com a voluntari del Règim Interpirinenc i va acabar exiliant-se, primer a França i després a Colòmbia. Un cop a São Paulo, junt amb la Palmira, amb qui s'havia casat per poders, va fundar l'Estúdio Giró i va ingressar al Foto Cine Club Bandeirante, esdevenint un dels membres més destacats de l'Escola Paulista, moviment pioner de la fotografia moderna al Brasil.

Palmira Puig Ximénez

© del text Marina Pallàs Barta, en base a la recerca personal sobre la biografia de la Palmira Puig

© de les il·lustracions Olga Ortiz Ortiz

© de l'apartat *Aprenc paraules noves amb...* Diccionaris d'Enciclopèdia Catalana

© del disseny i la maquetació Ester Gasol Dea _ Onart fotografia i disseny

© d'aquesta edició Ajuntament de Tàrrrega

Idea original i coordinació editorial: Mireia Fontanet Viladot

DL L 816-2020

Tàrrrega, octubre de 2020

Ho edita:

Hi col·labora:

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars. Si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra, us podeu adreçar a l'editor.

Titols editats

Alba Güell Roca, mestra i activista cultural

Pilarin Minguell Pont, actriu, periodista i locutora radiofònica

Maria Bernades Guardiola, llevadora

Josefina Vidal Morera, poetessa i política

Olga L. Pijoan, artista plàstica conceptual

Rosina i M. Teresa Pera Güell, llibreteres

Dúnia Lorda Vidal, il·lustradora i pintora

Palmira Puig Ximénez (Tàrraga, 13/03/1912 - Barcelona, 27/09/1979).

Fotògrafa

Palmira nasqué en el si d'una família il·lustre de destacada tradició intel·lectual i progressista. Filla de Gaietà Puig Piqué i Antònia Ximénez, fou la setena de vuit germans. Palmira sempre fou una persona molt activa: de petita tocava el piano i participava en campionats amb l'Ateneu Tennis Club. Estudià peritatge mercantil i als vint-i-un anys ingressà al Grup Femeni d'Unió Republicana com a secretària de la junta, des d'on defensà el dret a vot de les dones i la seva intervenció en la política. Durant la Segona República, Palmira viatjà sovint a Barcelona i arribà a conèixer en persona el president Francesc Macià. Fou en aquesta època quan conegué Marcel Giró, fill d'industrials tèxtils de Badalona i el seu futur marit, a través d'amics comuns.

En arribar la Guerra Civil, la seva família fou represaliada i Palmira anà a viure a Barcelona, just en el moment en què es produïen els primers bombardejos aeris sobre la ciutat. Allà ingressà com a escriptent a la Junta Local de Defensa Passiva de Barcelona, que tenia per objectiu salvaguardar la població de les bombes en refugis subterranis, junt amb el seu cunyat Ricard Tayà. Palmira va viure a la ciutat comtal fins a l'any 1942, en què es va casar amb en Marcel per poders, que ja es trobava exiliat a Colòmbia. L'any següent, després de viatjar-hi en vaixell, es reuniren els dos per anar a viure al Brasil, on acabaren obrint l'estudi de fotografia *Estúdio Giró* l'any 1953, que esdevingué un dels més importants del país.

Durant aquesta època, Palmira i Marcel es relacionaren amb altres exiliats catalans que vetllaven per difondre la cultura catalana a Llatinoamèrica, com ara a través de l'organització dels Jocs Florals, i ingressaren al Foto Cine Club Bandeirante, una associació de prestigi internacional, a través de la qual Palmira participà en diverses exposicions internacionals amb les seves fotografies. L'any 1956, Palmira -a qui aleshores se la coneixia sovint com Palmira Puig-Giró- esdevenia una de les poques dones que formava part de l'Escola Paulista, un moviment pioner de la fotografia moderna al país. Després de viatges arreu, en què Palmira anà definint un estil propi, tornaren definitivament a Catalunya l'any 1978 perquè Palmira estava malalta d'un càncer. Morí el 27 de setembre de 1979 a Barcelona, amb seixanta-set anys.

Dècades després, quan el seu nebot Toni Ricart Giró es proposava recuperar l'obra del seu oncle Marcel junt amb la galerista Rocio Santa Cruz, es descobriria l'existència de desenes de fotografies de l'autoria de Palmira que fins aleshores es desconeixien. Avui, la seva obra està sent recuperada i exposada arreu, així com en alguns dels museus d'art més importants del món, com el MoMA i el Metropolitan de Nova York o el MNAC de Barcelona.